

Geen gereconstrueerd alchemistenlabo, wel veel schilderijen en prenten.

DE KWINTESSENS

Hasselt heft het glas op de alchemie.

Wat hebben alchemisten met jenever te maken? Welnu, ten eerste hebben zij ergens in de middeleeuwen het principe van destillatie uitgevonden en ten tweede waren zij het die ontdekten dat een destillaat van wijn geneeskrachtige eigenschappen had, zeker wanneer je er wat kruiden in liet trekken. Het levenswater (*aqua vitae*) werd beschouwd als een ruwe vorm van het geheimzinnige vijfde element, de *quinta essentia*, dat een bijzondere spirituele kracht gaf aan banale combinaties van water, aarde, lucht en vuur. De evolutie van genees- naar genotmiddel was vervolgens een kwestie van tijd.

SOUFFLEURS

Het jenevermuseum in Hasselt is dan ook een logische plek voor de tentoonstelling 'De wijze en de dwaas', over de geschiedenis van de alchemie. De titel verwijst naar de manier waarop de samenleving ernaar keek. Tot het einde van de

zestiende eeuw zetten schilders als Pieter Bruegel alchemisten neer als dwazen die zichzelf en hun gezin tot de bedelstaf brengen met hun zinloze pogingen om goud te maken. 'Souffleurs' worden ze genoemd, verwijzend naar de blaasbalg die ze hanteren om hun vuurtje warm te houden. Daarna verandert het beeld ineens in dat van de wijze geleerde met weelderige baard, peinzend boven zijn boeken, terwijl hij die blaasbalg aan een leerling overlaat. Met name David Teniers heeft er zo tientallen geschilderd.

Men begon dan ook wat meer waardering voor het vak te krijgen. Er zaten natuurlijk halve gekken en hele bedriegers tussen, maar zeker in Vlaanderen profiteerde de nijverheid volop van de alchemie. Misschien omdat ze geloofden dat de steen der wijzen een rood poeder moest zijn, werkten alchemisten zich op tot geniale producenten van kleurstoffen voor textiel en verf. En hun geneeskrachtige drankjes werkten soms nog ook, al snapten ze zelf niet waarom. Uiteindelijk zijn uit de alchemie zowat alle moderne vormen van moleculaire wetenschappen voortgekomen.

SALPETERZUUR

In Hasselt gaat het vooral over de beeldvorming. Geen gereconstrueerd alchemistenlabo, wel veel schilderijen en prenten, grotendeels afkomstig uit de collectie van de Amsterdamse chemicus Arthur Brinkman (1938-1977). De begeleidende teksten zijn juist voldoende om het verhaal te kunnen volgen. Wie er meer van wil weten zal 25 euro moeten neertellen voor de overigens zeer lezenswaardige catalogus.

Die prenten vormen trouwens de laatste triomf van de alchemie. Vaak zijn het geëtste reproducties van de schilderijen van Teniers en tijdgenoten. Dat het stereotiepe beeld van de alchemist als bedaard, bebaard en bejaard studiehoofd tot in 2007 is blijven hangen, komt ongetwijfeld vooral door die etsen die een honderdmaal grotere oplage kenden als het oorspronkelijke kunstwerk. En wie hebben de bereiding uitgevonden van het salpeterzuur dat je nodig hebt om te kunnen etsen? Inderdaad, de alchemisten zelf. Werk goed, zo'n blaasbalg. (ADIJ)

De wijze en de dwaas. Tot en met 6 januari 2008 in het Nationaal Jenevermuseum, Hasselt, Vlaanderen. Open van 10.00 tot 17.00 uur, in het weekend vanaf 13.00 uur.

Op maandag gesloten.
www.jenevermuseum.be

TIPS

NIEUWSPOORT Hoe kom je met je onderzoek in de krant, en hoe gedraag je je als wetenschapper voor de camera? Het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek-Vlaanderen heeft op zijn website (www.fwo.be) een uitstekende handleiding voor het schrijven van persberichten en het bespelen van journalisten staan. Inclusief vijf goede redenen waarom je die moeite ook daadwerkelijk moet nemen.

| <http://tinyurl.com/2hfwjc>

BOVEN De Europese milieusatelliet Envisat is onder meer uitgerust met een scanning imaging absorption spectrometer for atmospheric cartography (afgekort Sciamachy) die de concentratie van formaldehyde, NO₂, SO₂, methaan en andere gassen in de atmosfeer meet. Het Nederlandse ruimte-

onderzoeksinstituut SRON heeft de meetgegevens van de afgelopen paar jaar nu in Google Earth gemonteerd, zodat iedereen zelf kan zien wat hij thuis zoal inademt.

| www.sron.nl/google_earth

LEIDEN 'Mijn Huid' toont het grootste orgaan van de mens in al zijn glorie, inclusief puisten, roos, en ergere vormen van dermaal ongerief. Museum Boerhaave in Leiden (Nederland) deed een greep uit de collectie huidfragmenten op sterk water, aangevuld met wasmodellen, donorhuid, gezichts-prothesen, zalfpotten en zeepadvertenties. Tot en met 22 juni 2008 van 10.00 tot 17.00 uur, op zon- en feestdagen vanaf 12.00 uur, maandags gesloten.

| www.museumboerhaave.nl/mijnhuid

